

Anna Stolarczyk

Ekonomiczne aspekty dostępności powszechnej usługi pocztowej w krajach Unii Europejskiej w latach 2004-2008

Ekonomiczne Problemy Usług nr 35, cz. 2, 453-463

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA STOLARCZYK

Instytut Łączności

**EKONOMICZNE ASPEKTY DOSTĘPNOŚCI POWSZECHNEJ USŁUGI POCZTOWEJ
W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2004 - 2008¹**

Przystępność ekonomiczna powszechnych usług pocztowych jest zagadnieniem złożonym, zależnym od wielu czynników warunkujących sytuację gospodarczą i społeczną w danym państwie. Stąd też, w regulacjach prawnych wyznaczających ramy funkcjonowania rynku pocztowego Unii Europejskiej, ekonomiczne aspekty dostępu do świadczonych usług znalazły odzwierciedlenie jedynie, w przesłance 11. dyrektywy 97/67/WE²: *„Uznaje się za istotne zagwarantowanie na szczeblu Wspólnoty pocztowych usług powszechnych obejmujących minimalny zakres usług o określonej jakości, które powinny być świadczone we wszystkich Państwach Członkowskich po przystępnej cenie z korzyścią dla wszystkich użytkowników, niezależnie od ich geograficznego umiejscowienia we Wspólnocie”* oraz w art. 12.: *„Państwa Członkowskie podejmą działania w celu zapewnienia, by taryfy dla każdej z usług należących do*

---

¹ W odniesieniu do okresu, dla którego w niniejszym artykule przedstawiono zmiany przystępności ekonomicznej, należy mieć na uwadze, że dane dotyczące: opłat za krajowe ekonomiczne przesyłki listowe były dostępne od 2004 r., za paczki pocztowe - od 2006 r., czasu pracy pracownika zatrudnionego w przemyśle w krajach UE równoważnego cenie standardowego listu - od 2005 r.

² Dyrektywa 97/67/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. w sprawie wspólnych zasad rozwoju rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty oraz poprawy jakości usług zmieniona Dyrektywą 2002/39/WE z dnia 10 czerwca 2002 r. w zakresie dalszego otwarcia usług pocztowych Wspólnoty na konkurencję.

usług powszechnych były zgodne z następującymi zasadami: - ceny muszą być przystępne oraz zapewniające, iż wszyscy użytkownicy posiadają dostęp do świadczonych usług, [...], któremu nadano nowe brzmienie w dyrektywie 2002/6/WE³: „Państwa członkowskie podejmują działania w celu zapewnienia, że taryfy dla każdej z usług należących do usług powszechnych są zgodne z następującymi zasadami: - ceny są przystępne i zapewniają wszystkim użytkownikom, niezależnie od położenia geograficznego i z uwzględnieniem specyficznych warunków krajowych, dostęp do świadczonych usług. Państwa członkowskie mogą utrzymać lub wprowadzić bezpłatne świadczenie usługi pocztowej dla niewidomych i niedowidzących, [...].

Nie znaleziono również zapisów określających definicję, bądź miarę przystępności ekonomicznej powszechnych usług pocztowych w prawach regulujących rynki pocztowe w krajach UE. W związku z tym, w niniejszym artykule⁴ przedstawiono własny sposób określenia przystępności ekonomicznej w odniesieniu do trzech grup społecznych:

1. całego społeczeństwa tj. w ujęciu makroekonomicznym, w tym wypadku miarą przystępności jest liczba wybranych usług kategorii ekonomicznej (przesyłek listowych z najniższego przedziału wagowego - o masie do 50 g lub krajowych paczek pocztowych o masie 5 kg) równoważna kwocie Produktu Krajowego Brutto przypadającego na 1 mieszkańca (PKB *per capita*), wyrażonego w cenach bieżących;
2. grupy osób, które dysponują minimalnym wynagrodzeniem za pracę⁵, tu miarą możliwości nabywczycych jest liczba usług kategorii ekonomicznej (przesyłek listowych i paczek pocztowych) równoważna kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę;
3. pracowników zatrudnionych w przemyśle - w tej grupie społeczeństwa, miarą przystępności ekonomicznej jest czas pracy potrzebny na

---

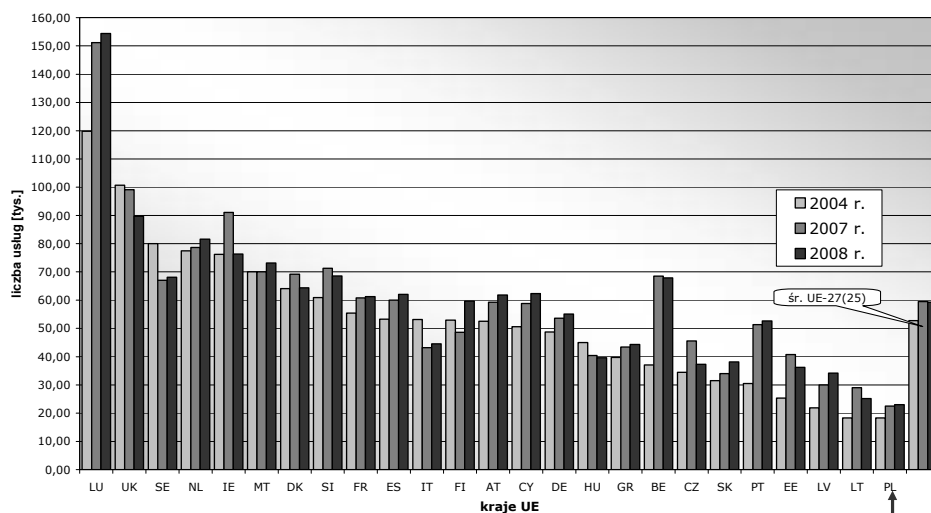
³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/6/WE z dnia 20 lutego 2008 r. zmieniająca dyrektywę 97/67/WE w odniesieniu do pełnego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty.

⁴ Niniejszy artykuł został opracowany w oparciu o: A. Stolarczyk, M. Fereniec: Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku, Warszawa, wrzesień 2008 r.

⁵ Średnio, w skali UE, ok. 6% pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze, to osoby, których zarobki stanowią minimalne wynagrodzenie za pracę. Należy jeszcze podkreślić, że dane dotyczące minimalnego wynagrodzenia za pracę są dostępne i publikowane na bieżąco na internetowej stronie EUROSTATu dla 20 krajów Wspólnoty, w których jest określone z mocy prawa.

osiągnięcie wynagrodzenia, które jest równoważne cenie standardowego listu (przesyłka listowa z najniższego przedziału wagowego, najszybszej kategorii).

Przedstawiona na rysunku 1. przystępność w ujęciu makroekonomicznym, w odniesieniu do krajowych przesyłek listowych kategorii ekonomicznej wskazuje, że najwyższy jej poziom miał miejsce w Luksemburgu (od 119,8 tys. usług w 2004 r. do 154,5 tys. usług w 2008 r.) i znacznie odbiegała od wartości tego wskaźnika w pozostałych krajach, w których liczba usług równoważna PKB *per capita* zawierała się w granicach od 18,3 tys. - w Polsce do 89,7 tys. - w Wielkiej Brytanii, a średnia przystępność w skali Wspólnoty kształtowała się na poziomie od 52,7 tys. usług do 59,3 tys. usług. Niestety, z tego porównania wynika, że Polska w latach 2004 - 2008 zajmowała ostatnie miejsce w UE (od 18,3 usług do 23,0 usług).

Rys. 1. Liczba krajowych przesyłek listowych z najniższego przedziału wagowego kategorii ekonomicznej równoważna wartości PKB *per capita* w krajach UE w 2004 r., 2007 r. i w 2008 r.

Źródło: opracowano na podstawie: A. Stolarczyk, M. Fereniec: *Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej*, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - *System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku*, Warszawa, wrzesień 2008 r.

Zmiany omawianej przystępności ekonomicznej, jakie miały miejsce w 2008 r. w porównaniu z 2007 r. wskazują na jej spadek w 9 krajach Wspólnoty w granicach od 0,8% w Belgii do 16,1% w Irlandii, w pozostałych krajach możliwości nabywcze społeczeństwa zwiększyły się w zakresie - od 0,6% we Francji do 22,8% w Finlandii. W Polsce, w 2008 r. w stosunku do roku 2007 liczba krajowych przesyłek listowych równoważna PKB *per capita* wzrosła o 2,3%, podczas gdy w skali całej UE zmniejszyła o 0,4%.

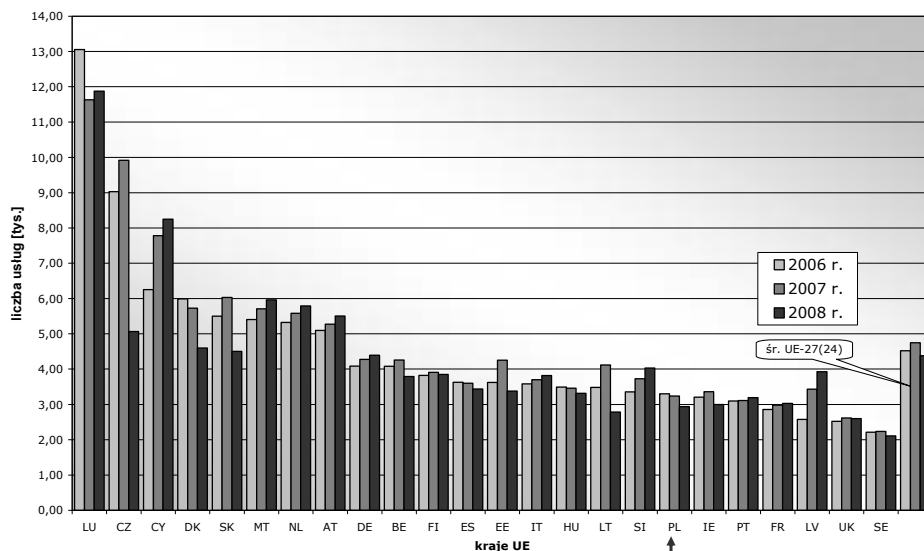
Z kolei, analizując zmiany przystępności w skali makro w 2008 r. w porównaniu z 2004 r. należy zwrócić uwagę na jej spadek w Wielkiej Brytanii, na Węgrzech, w Szwecji oraz we Włoszech w granicach od 10,9% do 16,2%. W pozostałych krajach odnotowano wzrost wartości tego wskaźnika od 0,2% w Irlandii do 73% w Portugalii i 83% w Belgii, w Polsce - o 26%, a średnio - w 25 krajach UE⁶ - o 12,4%.

Na rysunku 2 przedstawiono zmiany przystępności ekonomicznej, której miarą jest liczba krajowych paczek pocztowych o masie 5 kg⁷ kategorii ekonomicznej równoważna wartości PKB *per capita*. W rozważanym przypadku, w latach 2006 - 2008 tak określona przystępność kształtowała się na poziomie od 2,2 tys. - w Szwecji do 9,9 tys. - w Czechach i 13 tys. usług - w Luksemburgu, średnio w 24 krajach Unii Europejskiej - od 4,5 tys. do ok. 4,4 tys., natomiast w Polsce - od 3,3 tys. do 2,9 tys. paczek pocztowych. Chociaż w tym rankingu nasz kraj zajął wyższe - 18 miejsce niż w opisanym wcześniej (ostatnie), to i tak dostępność ekonomiczna tej usługi była znacznie poniżej średniej w analizowanych krajach UE.

---

⁶ W oznaczeniu średniej wartości przystępności ekonomicznej w skali całej Unii Europejskiej, w odniesieniu do danego rodzaju usługi i kategorii wynagrodzenia, uwzględniono liczbę krajów dla których dane były dostępne w każdym kolejnym roku analizowanego okresu, np. zapis: UE-27(25) oznacza, że średnią wartość przystępności obliczono dla 25 krajów Wspólnoty.

⁷ W tym wypadku, w obliczeniach przystępności ekonomicznej uwzględniono opłaty za paczki pocztowe o masie 5 kg z uwagi na to, że paczki o mniejszej masie, np. 1 kg i 2 kg, przez klientów poczty bywają niekiedy nadawane jako przesyłki listowe.

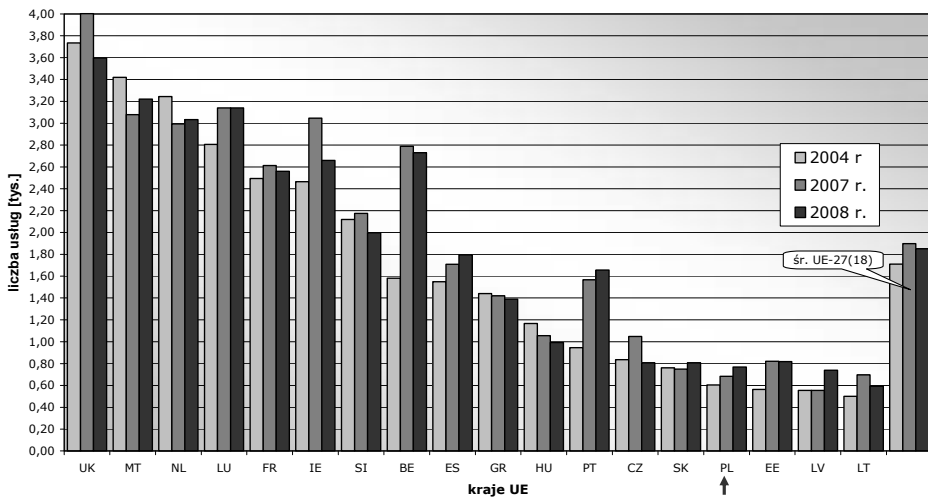
Rys. 2. Liczba krajowych paczek pocztowych kategorii ekonomicznej o masie 5 kg równoważna wartości PKB *per capita* w krajach UE w latach 2006 - 2008

Źródło: opracowano na podstawie: A. Stolarczyk, M. Fereniec: *Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej*, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - *System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku*, Warszawa, wrzesień 2008 r.

W przypadku zmian wartości omawianego wskaźnika charakteryzującego ekonomiczny aspekt dostępności usług powszechnych w 2008 r. w stosunku do roku 2007, należy zwrócić uwagę, że w 9 krajach UE odnotowano jej wzrost od 1,7% - we Francji do 14,4% - na Łotwie, w pozostałych krajach miał miejsce spadek przystępności od 1,5% w Finlandii do 49% w Czechach. W Polsce, omawiana przystępność zmniejszyła się o 9,3% na tle 7,7% spadku jej średniej wartości w analizowanych krajach.

Natomiast w 2008 r. w stosunku do 2006 r. przystępność ekonomiczna w odniesieniu do opłat za krajowe paczki pocztowe o masie 5 kg i PKB *per capita* znacznie obniżyła się w Czechach - o 44% i na Litwie - o 20%, z kolei najwyższy jej wzrost dotyczył społeczeństwa łotewskiego - o 53% i cypryjskiego - o 32%. W Polsce odnotowano 11% spadek omawianej przystępności, podczas, gdy średnio w skali Wspólnoty - o 3,2%.

Porównanie zmian przystępności ekonomicznej krajowych przesyłek listowych z najniższego przedziału wagowego w grupie osób dysponujących minimalnym wynagrodzeniem za pracę w latach 2004 - 2008 (rys. 3.) wskazuje, że najkorzystniejsza sytuacja – na poziomie od 3,6 tys. do 4 tys. usług - miała miejsce w Wielkiej Brytanii oraz na Malcie, w Holandii i w Luksemburgu - od 3 tys. usług do 3,4 tys., a także w Belgii, gdzie w 2007 r. i 2008 r. przystępność ekonomiczna omawianej usługi wynosiła ponad 2,7 tys. usług.

Rys. 3. Liczba krajowych przesyłek listowych z najniższego przedziału wagowego kategorii ekonomicznej równoważna kwocie minimalnego wynagrodzenia w krajach UE w 2004 r., 2007 r. i w 2008 r.

Źródło: opracowano na podstawie: A. Stolarczyk, M. Fereniec: *Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej*, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - *System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku*, Warszawa, wrzesień 2008 r.

W omawianym okresie, średnia przystępność w skali całej UE kształtowała się na poziomie od 1,7 tys. do 1,9 tys. usług. Polska pod względem liczby analizowanych usług (603 - 767), jaką mógł nabyć klient Poczty Polskiej za minimalne wynagrodzenie w 2004 r. zajmowała 15 miejsce wśród 18 krajów UE, przed Estonią, Łotwą i Litwą, natomiast w 2007 r. i w 2008 r. została „wyprzedzona” przez Estonię. W 2008 r. w porównaniu ze średnią wartością tego wskaźnika w krajach UE przystępność ekonomiczna podstawowych usług pocz-

towych w Polsce była 2,4 razy niższa, a w stosunku do przystępności w Wielkiej Brytanii - 4,7 razy.

W 2008 r. w porównaniu z 2007 r. w 10 krajach przystępność ekonomiczna mierzona liczbą krajowych przesyłek listowych kategorii ekonomicznej równoważną minimalnemu wynagrodzeniu zmniejszyła się od 0,5% w Estonii do 23,2% w Czechach, jej wartość nie zmieniła się w Luksemburgu, a na Łotwie wzrosła o 33,1%. W Polsce, osoba dysponująca minimalnym wynagrodzeniem mogła nadać o 12,3% listów więcej niż w 2007 r., podczas gdy średnio w 18 krajach UE omawiana przystępność obniżyła się o 2,5%.

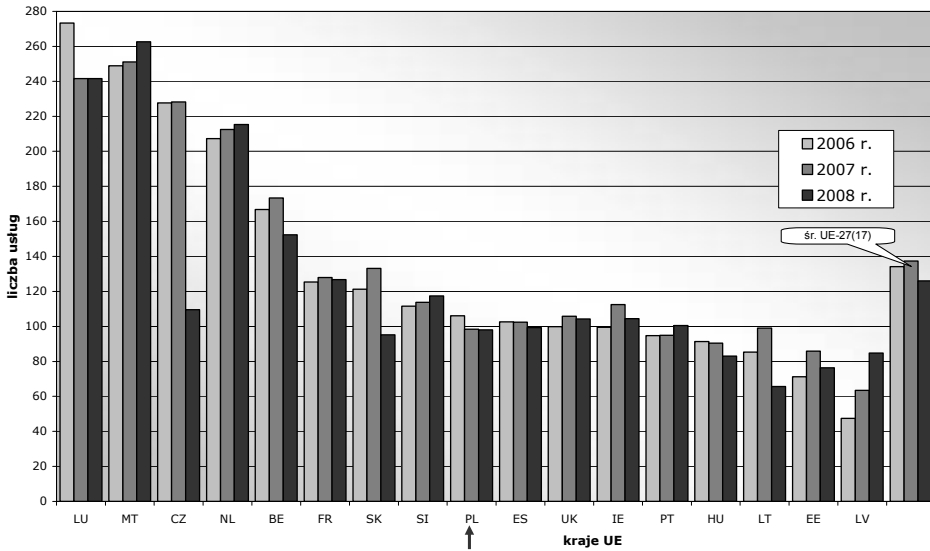
Natomiast, w całym analizowanym okresie, w 7 krajach wartość omawianego wskaźnika zmniejszyła się od 3,5% do 15%, w pozostałych krajach - wzrosła od 2,6% we Francji do 75% w Portugalii. Z kolei, średnia liczba przesyłek listowych w UE jaką można było nadać, dysponując minimalnym wynagrodzeniem wzrosła o 8,2%, a w Polsce o 27,2%.

W przypadku liczby paczek pocztowych o masie 5 kg równoważnych minimalnemu wynagrodzeniu za pracę należy zwrócić uwagę, że tak określona przystępność kształtowała się na poziomie od 47 usług na Łotwie do 273 usług w Luksemburgu. Średnia liczba paczek pocztowych w 17 krajach UE zawierała się w granicach od 134 w 2006 r. do 126 w 2008 r. Polska z liczbą od 106 do 98 paczek pocztowych - w tym porównaniu - zajęła 10 miejsce wśród analizowanych krajów (patrz rys. 4.).

W 2008 r. w stosunku do 2007 r. w 11 krajach przystępność ekonomiczna do omawianej usługi zmniejszyła się w granicach od 1% do 52%, w Luksemburgu jej wartość nie uległa zmianie, a w pozostałych krajach wzrosła od 1,4% w Holandii do 33,7% na Łotwie. W Polsce liczba paczek pocztowych jaką mógł nadać klient dysponujący minimalnym wynagrodzeniem zmniejszyła się o 0,6%, w porównaniu z 8,5% spadkiem w skali Wspólnoty.

Biorąc pod uwagę cały analizowany okres, należy zwrócić uwagę, że w największym stopniu przystępność ekonomiczna w stosunku do krajowych paczek pocztowych o masie 5 kg obniżyła się w Czechach o 52%, a największy jej wzrost odnotowano na Łotwie - o 79%. W naszym kraju, w tym czasie, omawiana przystępność obniżyła się o 7,7% na tle jej średniego spadku w UE o 6,3%.

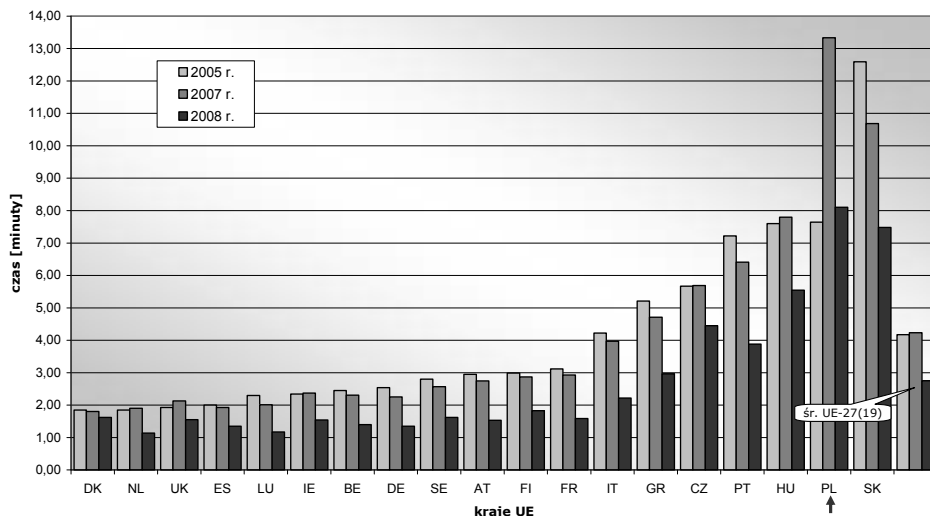

Rys. 4. Liczba krajowych paczek pocztowych ekonomicznych o masie 5 kg równoważna kwocie minimalnego wynagrodzenia w krajach UE w latach 2006 - 2008

Źródło: opracowano na podstawie: A. Stolarczyk, M. Fereniec: *Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej*, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - *System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku*, Warszawa, wrzesień 2008 r.

Rozważania dotyczące sposobów określania przystępności ekonomicznej do wybranych powszechnych usług pocztowych w krajach Wspólnoty uzupełniono przedstawieniem zmian czasu pracy (w minutach), jaki był potrzebny osobie zatrudnionej w przemyśle na osiągnięcie wynagrodzenia równoważnego cenie standardowego listu⁸. Takie ujęcie omawianego zagadnienia dotyczy liczniejszej grupy społeczeństwa w odróżnieniu od osób dysponujących minimalnym wynagrodzeniem (rys. 5.).

⁸ W tym wypadku „standardowy list” oznacza przesyłkę listową z najniższego przedziału wagowego najszybszej kategorii, w Polsce jest to krajowa przesyłka priorytetowa o masie do 50 g.

Rys. 5. Porównanie czasu pracy [minuty] pracownika zatrudnionego w przemyśle w krajach UE równoważnego cenie standardowego listu w 2005 r., 2007 r. i w 2008 r.

Źródło: opracowano na podstawie: A. Stolarczyk, M. Fereniec: *Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej*, Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - *System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku*, Warszawa, wrzesień 2008 r.

Analizując czas pracy potrzebny na osiągnięcie wynagrodzenia równoważnego opłacie za standardową przesyłkę listową w 2008 r. należy zwrócić uwagę, że w większości krajów UE, a głównie w krajach dawnej „piętnastki” zawierał się w granicach od 1,1 minuty do 1,8 minuty. Najdłuższy czas pracy dotyczył pracowników w Polsce i na Słowacji - odpowiednio – 8,1 i 7,5 min., co na tle średniego czasu pracy w 2008 r. w 19 krajach UE - 2,8 minuty - sprawiło, że te kraje znalazły się na przedostatnim i ostatnim miejscu w rankingu przedstawionym na rys. 5.

Jeśli chodzi o zmiany przystępności określonej w wyżej opisany sposób, w 2008 r. zarówno w stosunku do 2007 r., jak i do 2005 r., to w wielu krajach obniżyła się w granicach od 12,4% do prawie 50%. Natomiast w Polsce w 2008 r. w stosunku do roku poprzedniego omawiany czas skrócił się o 39%, ale w stosunku do 2005 r. wydłużył - o 6%, podczas gdy, średni czas pracy w analizowanych krajach Wspólnoty potrzebny pracownikowi przemysłu na osiągnięcie wynagrodzenia równoważnego opłacie za standardową przesyłkę listo-

wą skrócił się w całym okresie badawczym o 34%, a w 2008 r. w porównaniu z 2007 r. o 35%.

Generalnie w latach 2004 - 2008 w krajach UE, we wszystkich analizowanych grupach społecznych odnotowano wzrost średniej przystępności ekonomicznej w odniesieniu do przesyłek listowych, natomiast jej spadek w odniesieniu do paczek pocztowych.

Polska należała do grupy krajów UE, w której przystępność ekonomiczna podstawowych usług pocztowych była najniższa. W przypadku przystępności w skali makroekonomicznej, określonej liczbą przesyłek listowych kategorii ekonomicznej, która była równoważna wartości PKB *per capita* nasz kraj znalazł się - na ostatnim, a określonej czasem potrzebnym pracownikowi przemysłu na osiągnięcie wynagrodzenia równego opłacie za standardową przesyłkę listową - na przedostatnim miejscu wśród analizowanych krajów Wspólnoty.

Przedstawione w niniejszym artykule sposoby określania przystępności ekonomicznej powszechnych usług pocztowych oraz kształtowanie się jej zmian dowodzą, że jest to zagadnienie złożone i niełatwe do porównania w skali całej Wspólnoty, jednak warto podejmować trud poszukiwania najbardziej obiektywnych metod jego pomiaru.

Literatura

1. Cenniki za usługi pocztowe świadczone przez operatorów powszechnych usług pocztowych w krajach Unii Europejskiej oraz strony internetowe publicznych operatorów pocztowych.
2. Deutsche Post: Letter prices in Europe. 7th Edition, March 2008.
3. Stolarczyk A. Fereniec M.: Poziom cen wybranych powszechnych usług pocztowych i ocena dostępności ekonomicznej. Raport 2. SPIII.1 wraz z Załącznikiem - System okresowych raportów dotyczących rynku rozwoju usług pocztowych, konkurencji i podmiotów działających na tym rynku. Warszawa, wrzesień 2008 r.

THE PRICE ACCESSIBILITY OF UNIVERSAL POSTAL SERVICES IN EU COUNTRIES

Summary

In this paper author shows the analyse of price accessibility changes of the selected universal postal services in EU countries according to GDP *per capita* and minimum wages in period 2004 - 2008. There is also the price accessibility with reference to the working time of an industrial worker to reach the price payable for a standard letter.

Translated by Anna Stolarczyk